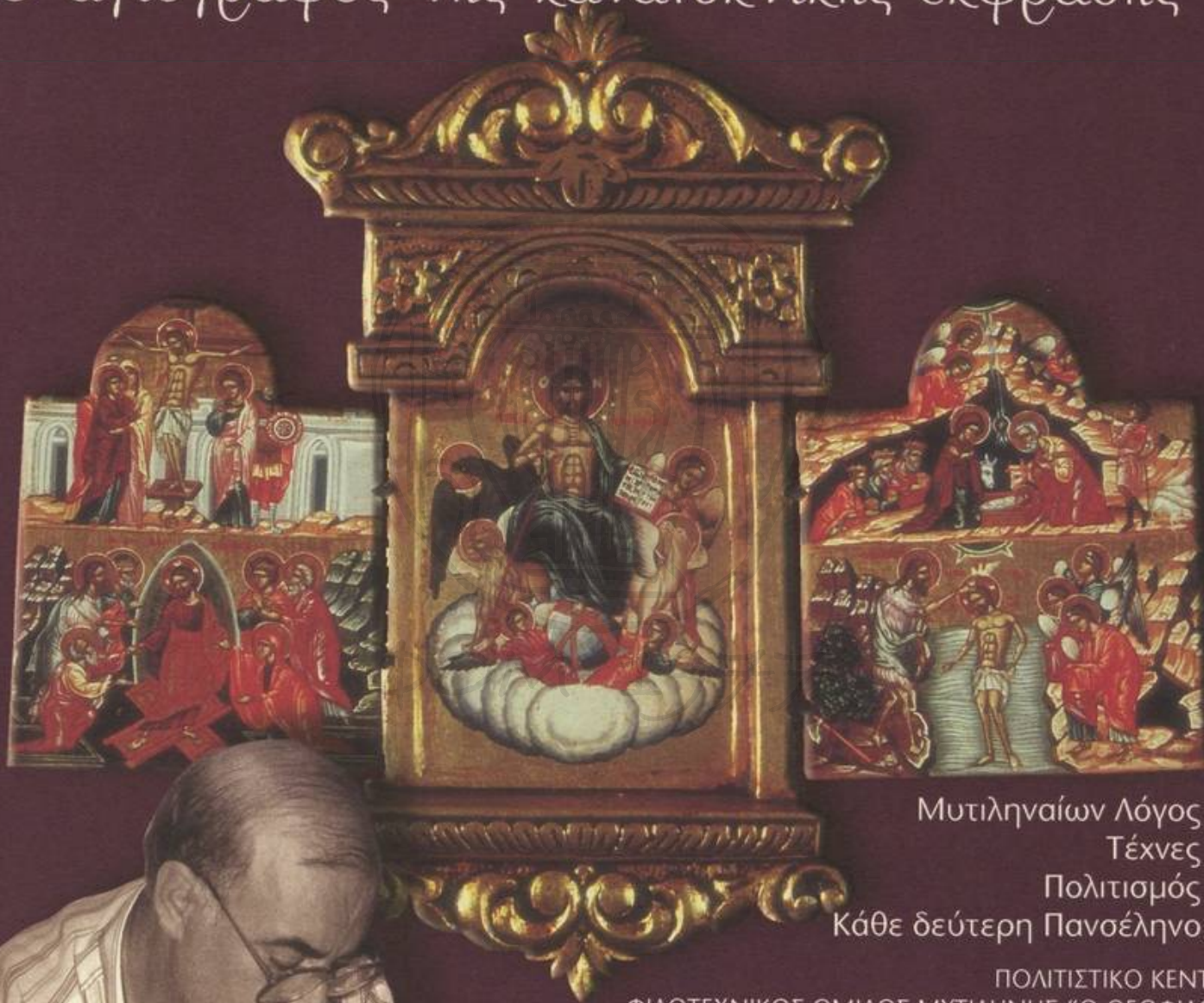

Πασαλιάννα

Δημήτρης Κομνηνός

Ο αγιογράφος της κατανυκτικής έκφρασης

Μυτιληναίων Λόγος ●

Τέχνες ●

Πολιτισμός ●

Κάθε δεύτερη Πανσέληνο

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ "Ο ΘΕΟΦΙΛΟΣ"
Εκδότης - Διευθυντής: Περικλής Φ. Μαυρογιάννης

17

ΜΥΤΙΛΗΝΗ
Μοιράζεται χάρισμα

ΑΠΡΙΛΙΟΣ '10

Με το φακό του Fritz Joseph Mraz

- 3 "Στιγμές" β' έκδοχή
Θεατρική παράσταση του ΦΟΜ
Συνέντευξη Ανδρέα ΣΕΦΤΕΛΗ
- 4 "Αντώνης Πρωτοπάτης - Pazzi"
του Αριστείδη ΚΑΛΑΡΓΑΛΗ
- 6 "Οδυσσέας Ελύτης ο Μυστικός"
της Μαρίας ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ - ΠΟΘΟΥ
- 8 "Δημήτρης Κομνηνός, ο αιογράφος"
Γράφουν: ο Δ. Π. ΛΕΟΝΤΗΣ και
ο Στρατής ΑΘΑΝΑΣΗΣ
- 10 "Μίλτος και Ιωάννης Κουντουράς"
Εκδήλωση μνήμης, στο Ομήρειο Χίου.
Γράφει ο Κώστας ΑΜΠΑΝΟΥΔΗΣ
- 12 "Τα Άγια Πάθη και η εις Άδου Κάθοδος -
Ανάσταση"
Γράφει ο Βασίλης ΠΛΑΤΑΝΟΣ

Εξώφυλλο: Έργο και φωτό του αιογράφου
Δημήτρη Κομνηνού
Λογότυπο: της Μαρίας Καλλιπολίτου

Σχίτσα: Α. Πρωτοπάτης σ. 4, 5

Φωτογραφίες:

- * Εξώφυλλο προγράμματος παράστασης
"Στιγμές" Στρ. Βουγιούκας σ. 3
- * Χειρόγραφο Α. Πρωτοπάτη σ. 5
(Αρχείο Αντ. Πλάτων)
- * Η Μαρία Λαμπαδαρίδου - Πόθου σ. 6
- * Ο Οδυσσέας Ελύτης σ. 7
- * ΦΟΜ, από τις εκδηλώσεις του:
6.4.1996 και 25.2.2010 (με ΦΟΧ) σ. 10, 14

Φορητές εικόνες:

- * 3, του Δημ. Κομνηνού σ. 8, 9, 12
- * 1, εικόνα του 17ου αι. (Μουσείο Μπενάκη) σ. 13

Καφενεία της Βαριάς - Μυτιλήνης
στο γύρισμα του 19^{ου} αιώνα

Προσφορές

Το περιοδικό μας "ασελάννα",
ευχαριστώντας, πληροφορεί
τους φίλους και συνεργάτες του,
που έχουν εκδηλώσει την επιθυμία
να το στηρίξουν οικονομικά, ότι οι
τραπεζικοί λογαριασμοί του ΦΟΜ,
είναι:
ΕΘΝΙΚΗ Τράπεζα: 415/296086-91
ΑΤΕ Bank: 355.010.23139.82

Ήδη, μας έστειλαν, και ολόθερμα
τους ευχαριστούμε:

Βύρων Τσιάμης,	€ 250
Βασιλική Ελευθεριάδη	€ 300
Νίκη Σεραφετινίδη	€ 50
Ανώνυμος	€ 20
Ανώνυμος	€ 50
Γ. Πολυχρονόπουλος	€ 100

ΤΕΥΧΟΣ 17^ο
28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2010
Κυκλοφορεί δωρεάν
κάθε δευτέρα Παναέλληνα

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
«Ο Θεόφιλος» (1977)
Θέατρο ΦΟΜ
Δλση: Τηλ. Θυρ. 68 • 811 00 ΜΥΤΙΛΗΝΗ
Τηλ. & Fax ΦΟΜ: (+30) 22510 43533
e-mail: phomyt@yahoo.gr
www.fom.org.gr

Εκδότης - Διευθυντής - Επιμελητής
ΠΕΡΙΚΛΗΣ Φ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ,
Πρόεδρος ΦΟΜ
Mob: (+30) 6977 92 29 79

Σελιδοποίηση - Εκτύπωση
PROMOLINE A.E.
Αγ. Ειρήνης 7 • 81100 Μυτιλήνη
Τηλ. & Fax: 22510 44054
e-mail: promoline@les.forthnet.gr

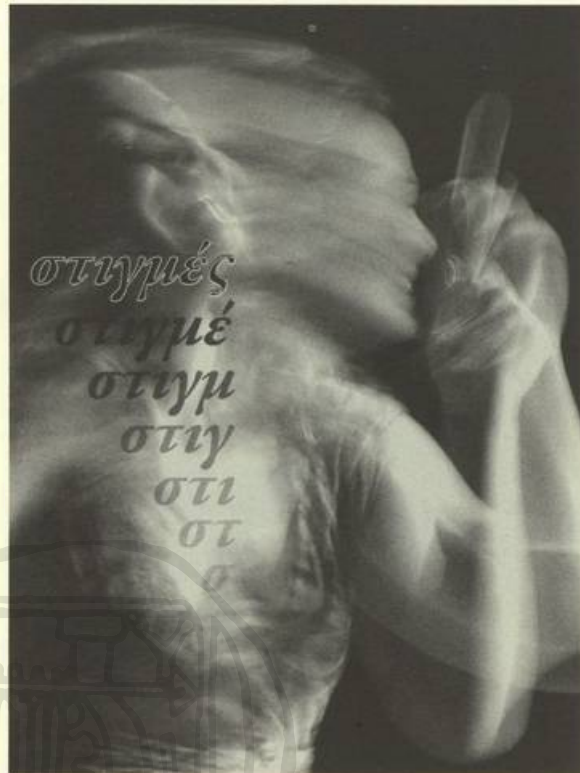
Παρακαλούμε οι συνεργασίες - κείμενα
προς δημοσίευση να είναι σύστημα και πε-
ριεκτικά κι δυνατόν σε ηλεκτρονικό αρχείο
στο e-mail: promoline@les.forthnet.gr

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση του περιεχο-
μένου του περιοδικού μόνο με ονομαστική
αναφορά του τίτλου του

ISSN: 1791-4272
Αριθμός Αδείας ΕΛ-ΤΑ 8217

Επιστρέφουν οι Στιγμές

Η β' εκδοχή της θεατρικής
παράστασης του ΦΟΜ

Ερχεται και πάλι η σπονδυλωτή θεατρική παράσταση "Στιγμές" του ΦΟΜ "Ο Θεόφιλος", που σημείωσε μεγάλη επιτυχία μέσα στη χρονιά που μας πέρασε. Η δεύτερη αυτή "εκδοχή" της παράστασης, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο ΦΟΜ, θα κάνει πρεμιέρα στο Θέατρό του, το Σάββατο 8 Μαΐου 2010, στις 9 το βράδυ, και θα επαναληφθεί στις 9, 10, 15, 16 και 17 Μαΐου την ίδια ώρα.

Ο σκηνοθέτης Ανδρέας Σεφτελής μας είπε:

“Εκινήσαμε να δουλεύουμε τη σπονδυλωτή παράσταση "Στιγμές" στις αρχές του 2009.

Μετά από την επιλογή των θεμάτων, την ανάλυση και την επεξεργασία τους από τα μέλη της ομάδας, ακολούθησε μια μεγάλη περίοδος δουλειάς με αυτοσχεδιασμούς, η οποία οδήγησε στην "τελική" μορφοποίηση των κομματιών - "Στιγμών".

Η μορφοποίηση, βέβαια, είναι τελική μόνο μέσα σε εισαγωγικά, καθώς όλη η διαδικασία αποτελεί μια "εργασία εν εξελίξει", η οποία είναι συνεχώς αναθεωρήσιμη και μεταλλασσόμενη". Και, διευκρινίζει, πως ο συγκεκριμένος τρόπος δουλειάς είναι αυτός που έχει διαλέξει η ομάδα και πηγάζει από τη θεματολογία των "Στιγμών", η οποία έχει αντληθεί μέσα από κωμικά ή δραματικά "θέματα" της σύγχρονης ζωής, είτε προσωπικού, είτε ευρύτερου κοινωνικού προβληματισμού.

Η πρωτοτυπία, εξάλλου, της παράστασης βρίσκεται στο ότι η ομάδα έχει επιλέξει να μη δουλέψει πάνω σε υπάρχον κείμενο, αλλά να "στήσει" η ίδια το σώμα και την εξέλιξη κάθε θέματος.

Και, τώρα... η "β' εκδοχή"

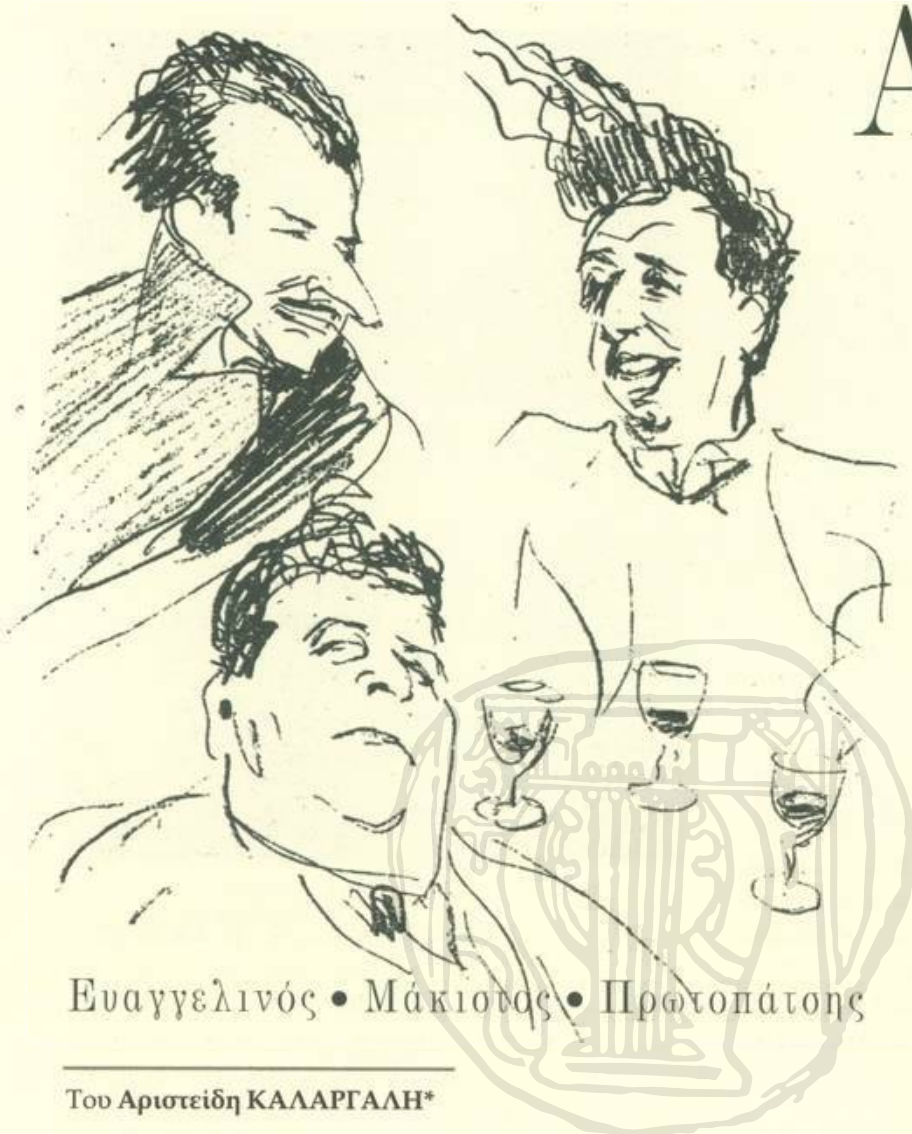
Ξαναδουλέψαμε τις "Στιγμές", αρχές του 2010, σχεδόν ένα χρόνο μετά την πρώτη προσέγγιση. Η διαδικασία ήταν μια δοκιμασία για την Ομάδα και θα μπορούσε από μόνη της να αποτελέσει ένα ακόμη επεισόδιο των "Στιγμών"! συνεχίζει ο σκηνοθέτης, εξηγώντας ότι στη δεύτερη αυτή εκδοχή της παράστασης έχουν αλλάξει πρόσωπα, έχουν προσθαφαιρεθεί και εξελιχθεί κομμάτια, ενώ το έργο συνεχίζεται να γράφεται καθημερινά, βρισκόμενο σε συνεχή εξέλιξη, κάνοντας τις παραστάσεις που θα παρακολουθήσετε μέσα στις δύο ερχόμενες εβδομάδες, μία ακόμη "στιγμή" στο χρόνο...

Συντελεστές

Σκηνοθεσία, φωτισμοί:	Ανδρέας Σεφτελής
Κοστούμια:	Ευαγγελία Τζαφέρη
Σκηνικό:	Βάσια Λεοντοπούλου
Επιλογή μουσικής:	Λιλή Σαμαρίδου

Ηθοποιοί

Αντώνης Μυλωνάκης	Μάριος Σπανός
Κατερίνα Σαμιώτη	Θέμης Οσμάνλης
Κατερίνα Κουτσομύτη	Κάρλα Ισιδώρου
Στρατής Βουγιούκας	Τζαφάρ Χαϊνταρί
Ντέσσυ Κομνηνού	Ευαγγελία Τζαφέρη
Λιλή Σαμαρίδου	Δημήτρης Καμπάς
Ευάγγελος Φραγκουλάκης	Μαριλένα Σεφτελή

Ευαγγελινός • Μάκιστας • Πρωτοπάτης

Του Αριστείδη ΚΑΛΑΡΓΑΛΗ*

ΦΟΜ 1977

ΕΙΧΕ ΠΟΝΟ ο Αντώνης Πρωτοπάτης, ο Pazzi του Παρισιού, την άνοιξη του 1947, όταν το χέρι του, τους τελευταίους μήνες της ζωής του, δεν μπορούσε πια να σκιτοάρει.

Η ζωγραφική, η ποίηση, η δημοτική γλώσσα κι η λαογραφία ήταν τα πάθια του, απ' τα εφηβικά του χρόνια.

Από τα μαθητικά χρόνια, το 1913, γράφει ποίηση και μεταφράζει τον αγαπημένο του ποιητή Μπωντλαίρ. Το 1915 με μια παρέα νέων εκδίδουν το νεανικό λογοτεχνικό περιοδικό "Ελπίδες". Εκεί, πρωτοδημοσιεύει μεταφρασμένα ποιήματα του Μπωντλαίρ και διήγημα του Πόε. Η μετάφραση του Γάλλου ποιητή θα είναι ενασχόληση για όλη του τη ζωή. Σε κάθε έντυπο που συνεργάζεται δημοσιεύει μεταφράσεις. Κοπιάζει να δώσει το σύνολο του έργου μεταφρασμένο και προσπαθεί για «την τέλεια απόδοση του πρωτοτύπου». Ακόμα, και στα χρόνια της Κατοχής βρισκόμενος στην Αγία Παρασκευή συνεχίζει την προσπάθειά του. «Στις ώρες της ανάπαυξής του, τα μεσημέρια που δε ζωγράφιζε, μετέφραζε στο σπíti μου Μπωντλαίρ, έδινε την τελική μορφή στα πενήντα τραγούδια από τα "Ανθη του Κακού" που κατόπιν

Αντώνης

Ο ιδεολόγος

τύπωνε...» γράφει ο Πάνος Ευαγγελινός. Και το 1944, τυπώνει σε βιβλίο, το μοναδικό, την μέχρι τότε μεταφραστική του δουλειά, ενώ σημειώνει: «...πως μένω πάντα πιστός στ' αρχικό μου σχέδιο, να παρουσιάσω μόλις μπορέσω τ' *Ανθη του Κακού* ακέραια...».

Το 1917, μαζί με τον Παναγιώτη Κεφάλα τον Μιχάλη Ψαρρό και τον Παν. Ψάλη υπερσπίζονται τη Δημοτική γλώσσα, τυπώνοντας ένα μανιφέστο με τον τίτλο:

«Τούτο το φυλλαδάκι τόβγαλαν οι **ΜΑΛΛΙΑΡΟΙ** της Μυτιλήνης».

Το κείμενο είναι μια απάντηση στον γλωσσαμύντορα της καθαρεύουσας καθηγητή Μιχ. Μιχαηλίδη. Στο οπισθοφύλλο έγραφε «Όποιος το θέλει μπορεί να το γυρέψει αμ' τους εκδότες οι **μαλλιαροί** είναι καλομίλητοι άνθρωποι και δεν τρώνε τον κόσμο». Εκεί δημοσιεύει το άρθρο του «Η Δημοτική». Σε όλη του τη ζωή μαχόταν για τη Δημοτική κι είχε την άποψη πως «...θ' ανεσάνουμε γλωσσικά, όταν όλες οι πρακτικές εκδηλώσεις της ζωής και προπάντων το σχολείο κι ο τύπος δεχτούν τη ζωντανή γλώσσα του έθνους».

Αυτά τα χρόνια, ντύνεται τη νησιώτικη βράκα και περιοδεύει το νησί, με τη γυναίκα του Μαρί Λουίζ και φίλους, συγκεντρώνοντας λαογραφικό υλικό. Γίνεται ο «Αντωνάκης» για τους απλούς ανθρώπους, αυτός που αποδεσμεύτηκε από την κοινωνική του τάξη. Είναι ένας ιδεολόγος. Σχεδιάζει και δίνεται σε ό,τι κάνει. Στην Κατοχή συμμετέχει στην Αντίσταση και φυγαδεύεται στη Μικρά Ασία κι από κει στην Κωνσταντινούπολη. Για τούτη την πατριωτική του

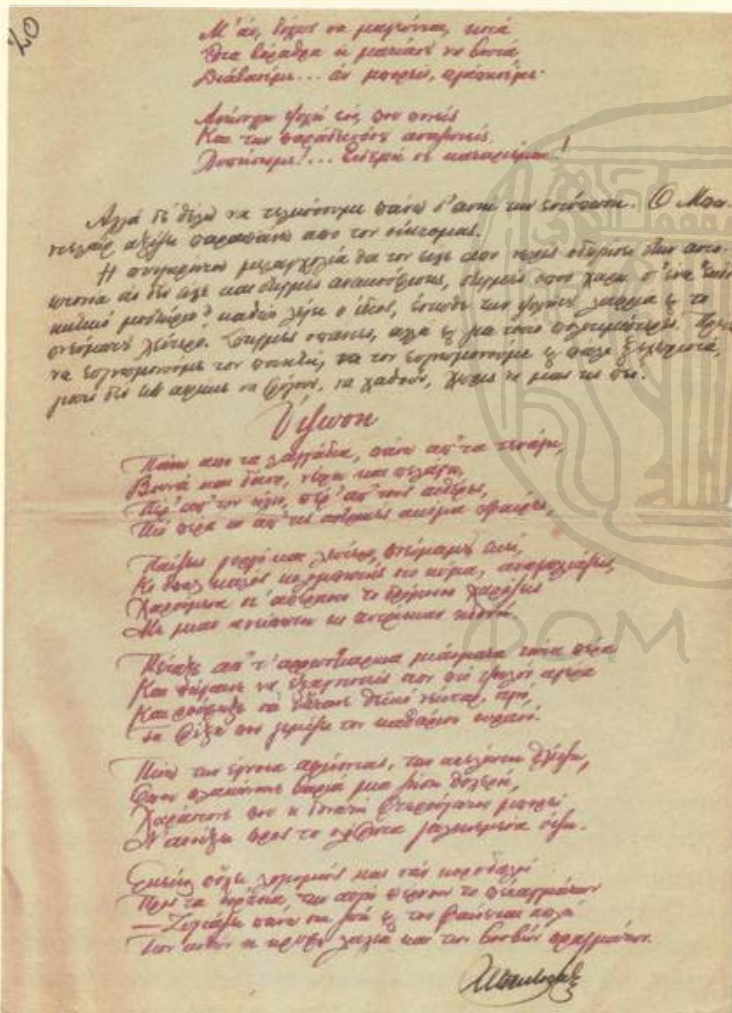
Πρωτοπάτσης - Pazzi

(1897-1947)

διανοούμενος της "Λεσβιακής Άνοιξης"

"Με βλέπει ο κόσμος και γελώ και λεν δεν έχω πόνο:

Μαχαίρι, την καρδούλα μου σε σέν' ανοίγω μόνο".

"Εκείνος πόχει λογισμούς και σαν κορδαλοί
Προς τα ουράνια την αυγή πέρνουν το πέταγμά των
-Ζυγιάζει πάνω στη ζωή και του φαίνεται απλή
Των ανθών η κρυφή λαλιά και των βουβών πραγμάτων"

Ποίημα Μπαντλαίρ. Μετάφραση: Α. Πρωτοπάτσης

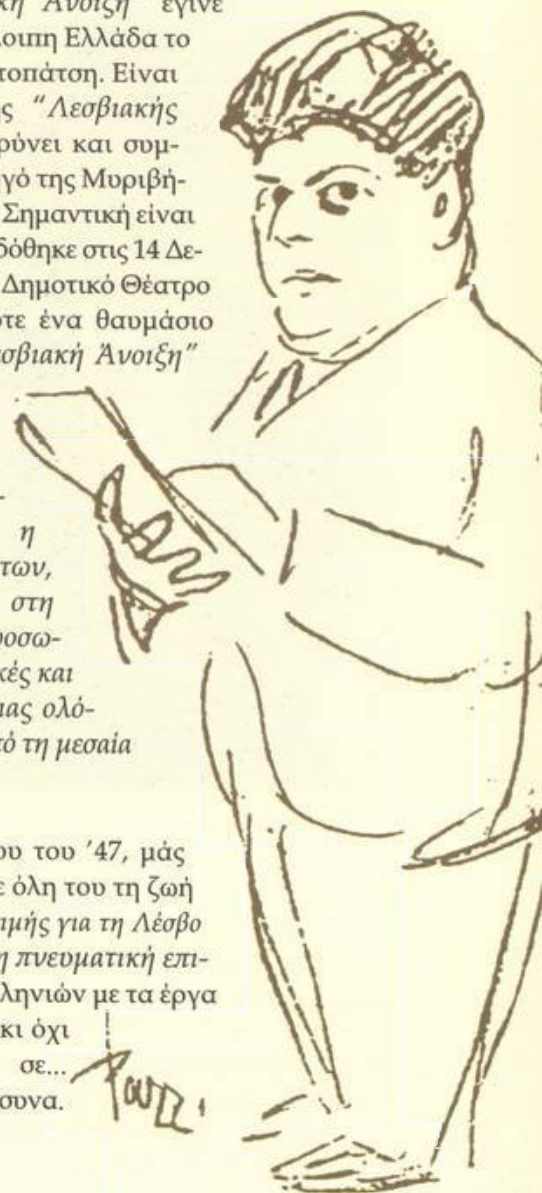
πράξη δε του χορηγείται διαβατήριο, τα χρόνια της αρρώστιας του, από το ανάληγτο Κράτος...

Σχεδιάζοντας, συνεργάστηκε με πλήθος εφημερίδες και περιοδικά της Λέσβου, της Αθήνας και του Παρισιού. Ήταν η επαγγελματική του ασχολία. Ταυτόχρονα πραγματοποίησε αρκετές εκθέ-

σεις σκίτσων και ζωγραφικής, με επαινετικές κριτικές σ' όλα αυτά τα μέρη. Τα χρόνια παραμονής του στη Γαλλία, θεωρείται κορυφαίος γελοιογράφος.

Αν η "Λεσβιακή Άνοιξη" έγινε γνωστή στην υπόλοιπη Ελλάδα το οφείλει στον Πρωτοπάτση. Είναι ο θεωρητικός της "Λεσβιακής Άνοιξης". Παροτρώνει και συμβουλεύει τον αρχηγό της Μυριβήλη, δίνει διαλέξεις. Σημαντική είναι η διάλεξη του που δόθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1930 στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά. Δίνει τότε ένα θαυμάσιο ορισμό: «...η "Λεσβιακή Άνοιξη" είν' ένα φαινόμενο πολύ πλατύτερο, με βαθύτερες και λαϊκότερες ρίζες. Αυτή η πλειάδα των ταλέντων, που εκφράζεται στη Μυτιλήνη, αντιπροσωπεύει τις πνευματικές και ψυχικές ορέξεις μιας ολοκληρης νεολαίας από τη μεσαία τάξη».

Στις 16 Απριλίου του '47, μάς άφησε χρόνους. Σε όλη του τη ζωή θεωρούσε ζήτημα τιμής για τη Λέσβο να αποκατασταθεί η πνευματική επικοινωνία των Μυτιληνίων με τα έργα των συγγραφέων, κι όχι ν' αναλώνονται σε... μνημεία και μνημόσυνα.

Οδυσσέας Ελύτης

Ο Οδυσσέας Ελύτης έφυγε και μας άφησε πλούσιους και ωραίους, έτσι όπως μόνον ο ποιητής έχει την ευλογία να το κάνει.

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ – ΠΟΘΟΥ

Γεννήθηκε το 1933 στο Κάστρο της Λήμνου. Πεζογράφος, ποιήτρια, θεατρική συγγραφέας, δοκιμιογράφος, πολυβραβευμένη. Με την πρωτεύει γραφή της, ταξιδεύει ανάμεσα στα λογοτεχνικά είδη και μας προσκαλεί να μνηστούμε στα μυστήρια της γνώσης. Ο λόγος της, ιερός ποταμός και κύμα αιγαιοπελαγίτικο, καθαρός και αισθαντικός.

*“ΟΜΙΛΙΑ της Μαρίας Λαμπαδαρίδου – Πόθου στη φιλολογική βραδιά «Τιμή και Μνήμη, Οδυσσέα Ελύτη» που διοργάνωσε στο θέατρό του ο ΦΟΜ, στις 6 Απριλίου 1996, υπό την αιγίδα του τότε δημάρχου Μυτιλήνης Θ. Χοχλάκα, παρουσία και του επίσημου προσκεκλημένου ελληνιστή, μεταφραστή στα σουηδικά του έργου του Ελύτη, ποιητή και Καθηγητή της φιλολογίας (Director of Culture) στο Παν/μιο της Στοκχόλμης Ingemar Rhedin. Την ομιλία «Οδ. Ελύτης, ο μυστικός» της Μ. Λ.-Π., που δεν μπόρεσε να παραστεί στην εκδήλωση, διάβασε η δημοσιογράφος Μαρία Παραδέλλη.”

Οι καμπάνες ανοίγουν αψηλά, μ' ακούς
Ένα πέρασμα βαθύ να περάσω
Περιμένουν οι άγγελοι με κεριά και νεκρώσιμους ψαλμούς
Πουθενά δεν πάω, μ' ακούς
Ή κανείς ή κι οι δύο μαζί, μ' ακούς

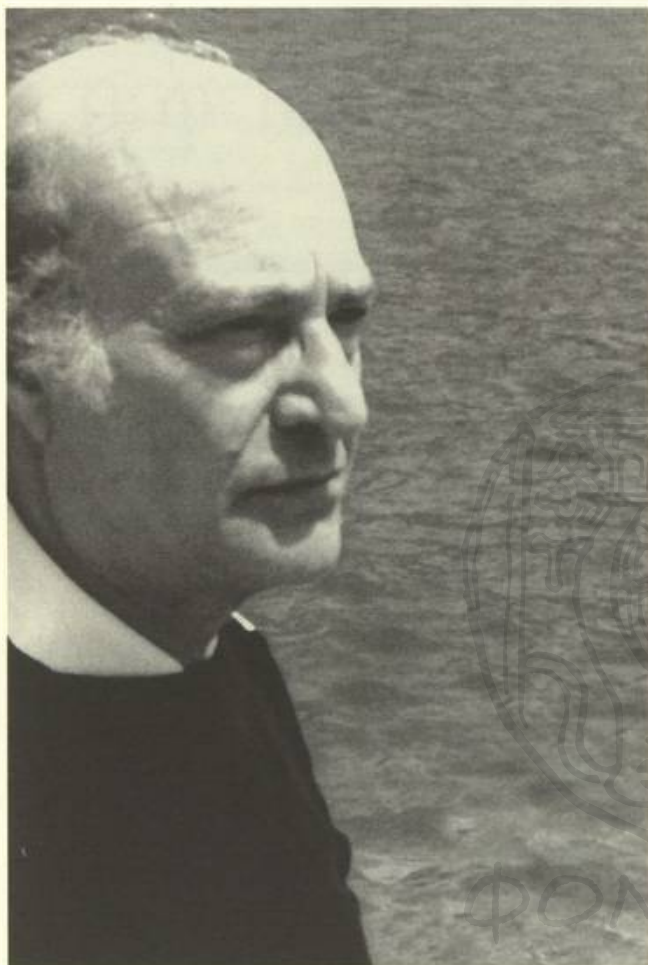
ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΗΘΕΛΕ ΝΑ ΠΑΡΕΙ ΜΑΖΙ ΤΟΥ ήταν η ποιητική ψυχή του μ' αυτή τη συνείδηση της εγκοσμιότητας που έζησε. Ήταν η Μνήμη του η ποιητική και οραματική που του έδωσε την ανθρώπινη περιπέτειά του μέσα από λέξεις μαγεία της ποίησης, λέξεις κωδικούς των μυστικών του κόσμου, λέξεις κλειδιά για την εκπόρθηση του Αγνώστου – αυτού του Αγνώστου που τόσο τυράγνισε τη σκέψη του σε όλο το μάκρος της ζωής του και ήταν η πηγή της βαθιάς «*αγιάτρευτης νοσταλγίας του*».

Σε όλη τη ζωή περιδιάβηκε γυμνός και οδυνόμενος τα υπερβατικά τοπία της ποίησής του, αναζητώντας μια Λάμψη από το χαμένο παράδεισο που η ψυχή του με το «*Λίγο του όρκου*» διαφύλαξε σαν ουρανική μνήμη στην εγκόσμια περιπλάνησή της.

Σήμερα βρίσκεται ο ίδιος στη Λάμψη και στη Γνώση την υπερβατική. Σήμερα που έχει πια περάσει τον «*βαθό Κεραμικό*», το «*βαθό πέρασμα*» που οι «*καμπάνες ανοίγουν αψηλά*». Και, σίγουρα, πριν μπει στο μεγάλο ταξίδι του, ήρθε γυμνή και ωραία η ψυχή του σαν αιγαιοπελαγίτικη αύρα και φίλησε τη θάλασσα του Αιγαίου, φίλησε τη γαλανή αγαπημένη γη της πατρίδας του, να πάρει σημείο αναφοράς και να διαβεί τον «*πόντο το γλαυκό κι ατελεότητο*», όπου φυσάει φυσάει, ο άνεμος του Αγνώστου.

Απλώνω το χέρι μαζί σας και τον αποχαιρετώ. Κι αντί για δάκρυ, προσφέρω το στίχο του:

ο Μυστικός*

**Φυσάει, φυσάει και λιγοστεύει ο κόσμος. Φυσάει.
Φυσάει και μεγαλώνει ο άλλος· ο θάνατος ο πόντος
ο γλαυκός**

κι ατελεότητα.

Ο θάνατος ο ήλιος ο χωρίς βασιλέματα.

Ο Οδυσσεύς Ελύτης έφυγε και μας άφησε πλούσιους και ωραίους, έτσι όπως μόνον ο Ποιητής έχει την ευλογία να το κάνει. Μας έδωσε μια καινούρια Ελλάδα καθαρή, μια πατρίδα που λάμπει μέσα σε τριών χιλιάδων χρόνων πετράδια θεϊκά, λόγια θεϊκά, μέσα σε τριών χιλιάδων χρόνων ελληνικό θαύμα, έτσι όπως μόνον ο Ποιητής μπορεί να το κάνει.

Όταν έγραψα το βιβλίο μου «Οδυσσεύς Ελύτης – Ένα όραμα του Κόσμου», αισθάνθηκα πως, μέσα από την περιδιάβασή μου στην ποίησή του, βγήκα πιο πλούσια, αισθάνθηκα πως είχα μνηθεί στα μυστικά του κόσμου, έτσι όπως μόνον η δική του ποιητική όραση έξερε ν' ανοίγει τους δρόμους στη σκέψη. Αυτόν τον πλούτο

μας άφησε φεύγοντας, τη δυνατότητα να μνηθούμε στην ομορφιά, τη δυνατότητα να δούμε τον κόσμο μ' ένα καινούριο τρόπο.

Όμως, και κάτι ακόμα. Εκτός από την υψηλή ποίησή του, μας άφησε και το μέτρο ενός υψηλού ήθους. Το ήθος που ο ίδιος, ως πολίτης της Χώρας μας, ως πολίτης του κόσμου, διαφύλαξε αχάραγα.

Και τώρα ο Ελύτης ως Μυστικός.

Όταν μιλάμε για μυστικισμό σημαίνει πως πρέπει να αναζητήσουμε τις πηγές της εσωτερικής γνώσης, τις πηγές των οραματισμών που αποκαλύπτουν.

Συμβαίνει να είμαι μία από τις μελετήτριες του έργου του Οδυσσεά Ελύτη, που είδε την ποίησή του από τη μυστικιστική της πλευρά, και είδε τον ίδιο τον ποιητή ως ένα Μυστικό.

Και μπορώ να πω πως είναι μια οπτική που ο ίδιος τότε, λίγο μετά τη βράβευσή του με το Νόμπελ, είχε αποδεχτεί και με ενθάρρυνε να προχωρήσω.

Μύηση είναι η μυστική γνώση. Η γνώση που σου αποκαλύπτεται με εσωτερική άσκηση, με διαίσθηση, με ενόραση. Και όχι η γνώση της λογικής και της επιστήμης, η εξωτερική.

Έτσι, αναζητάμε τις αλήθειες που κρύβουν τα Μυστήρια του κόσμου από μian άλλη οδό.

«Τούτο δε εστιν ανάμνησις εκείνων, α ποτ' είδεν ημών η ψυχή συμπορευθείσα θεώ» (Όλα αυτά που ζούμε είναι ανάμνησις εκείνων που κάποτε γνώρισε η ψυχή μας, όταν συμπορεύονταν με το θεό) είπε ο Πλάτωνας στο Φαίδρο.

Αν ήθελα να δώσω το πρόσωπο του Ελύτη, θα διάλεγα το στίχο του Εμπεδοκλή «Και εγώ νυν ειμί φυγὰς θεόθεν και αλήτης» (Και εγώ εδώ είμαι τώρα, φυγὰς, δραπετής από τον ουρανό και αλήτης) όταν «αλήτης» έχει την έννοια του εξόριστου από τον ουρανό, του περιπλανώμενου εγκόσμια «Εγώ η δραπετίς τ' ουρανού», λέει η Μαρία Νεφέλη. Κι ο ποιητής ο ίδιος ονομάζει τον εαυτό του «εξόριστο». «Εξόριστε Ποιητή, στον αιώνα σου, λέγε, τι βλέπεις»

Γιατί η ζωή μας όλη, πιστεύω, δεν είναι παρά μια περιπλάνηση ανάμεσα στον πόνο τον κοσμικό και στη Μνήμη την υπερβατική της χαμένης ουρανικής πατρίδας.

Όταν έγραψα το βιβλίο μου για τον Ελύτη, επικοινωνήσα με την ποίησή του διαισθητικά και εννοιακά. Γιατί, για να αναλύσεις σωστά ένα έργο, πρέπει να λειτουργήσεις στα ίδια επίπεδα και βάθη. Έτσι, ο αποσυμ-

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΛ. ΚΟΜΝΗΝΟΣ γεννήθηκε στη Μυτιλήνη (1941 - 2006). Από τα πρώτα παιδικά του χρόνια εκδήλωνε το ταλέντο του στη ζωγραφική, σε κάθε ευκαιρία.

Η επιθυμία του ήταν να σπουδάσει στη Σχολή Καλών Τεχνών, αλλά οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες της εποχής δεν το επέτρεψαν.

Το 1962, μαζί με την οικογένειά του, μετοίκησε στην Αθήνα. Η πρώτη δουλειά που είχε σχέση με το ταλέντο του ήταν σε ένα εργαστήριο αγγειοπλαστικής, όπου ανέλαβε να ζωγραφίζει τα αντίγραφα των αρχαίων ελληνικών αγγείων.

Λίγα χρόνια αργότερα άρχισε να ασχολείται με την αγιογραφία, μετά από παραγγελίες που δέχθηκε, προκειμένου να αγιογραφήσει αντίγραφα βυζαντινών εικόνων. Από τότε, και μέχρι το τέλος της ζωής του (2006), η αγιογραφία έγινε η κύρια καλλιτεχνική και επαγγελματική του ενασχόληση.

Είκοσι χρόνια αργότερα, η αγάπη για τη γενέτειρά του τον έκανε να επιστρέψει, για πάντα, στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Γέρα. Συνέχισε να αγιογραφεί και να εκθέτει τα έργα του στο εργαστήρι του στο Μόλυβο, κι αργότερα στον Παπάδο της Γέρας.

Δημήτρης Κομνηνός

Ο αγιογράφος της κατανυκτικής έκφρασης

Ο Δ.Π. ΛΕΟΝΤΗΣ έγραψε στην εφ. "Δημοκράτης" (Σεπ. 1987) για το ζωγράφο Δ. Κ. και την τότε Έκθεση Ζωγραφικής του, στη Μυτιλήνη, το παρακάτω "Σημείωμα":

ΣΑΝ ΑΠΛΟΣ παρατηρητής, χωρίς να γράφω κριτική αξιώσεων, εντυπωσιασμένος από την έκθεση ζωγραφικής του κ. Δημήτρη Κομνηνού, που χθες μόλις επισκέφθηκα, αισθάνθηκα την ανάγκη να αφιερώσω λίγα επαινετικά κι ενθουσιαστικά, μπορώ να πω, λόγια, απορρέοντα από την αίσθηση της θαυμαστής δημιουργίας του. Επί πολλή ώρα στάθηκα συνεπαρμένος από τους έξοχους πίνακες του διαλεχτού ζωγράφου, που μιλούν έντονα στη ψυχή και στο πνεύμα, με σαγηνευτική έλξη και μαγεία.

Ο κ. Κομνηνός, ταλέντο δυνατό και πλούσιο, εκθέτει 49 ακουαρέλλες λεσβιακών τοπίων, λιμανιών, ειδυλλιακών παραλιών, λαογραφικών σπιτιών, παραδοσιακών πυργών, αρχοντικών μεγαλόσπιτων κλπ. αρυομένων από τη Μυτιλήνη, το Μόλυβο, το Σίγρι και άλλα μέρη, και αποδιδομένων με φωτεινούς, εντυπωσιακούς χρωματισμούς εκφραστικής παραστατικότητας και ιδανικής γοητευτικής απαλότητας.

Σπάνια έκθεση του είδους αυτού των εικαστικών τεχνών, σημείωσε στην πόλη μας τόση επιτυχία και από καλλιτεχνική και από αγοραστική άποψη. Και μόνο το γεγονός ότι πωλήθηκαν όχι λίγοι πίνακες των 60, 70 και πάνω χιλιάδων δραχμών μαρτυρεί το μέτρο και της μοναδικότητας των έργων και της πολιτιστικής στάθμης του τόπου μας.

Είναι σημαντικό και αξιοσημείωτο ότι η αδιάλειπτα θάλλουσα Λέσβος δεν πρωτοπορεί μόνο με τις λαμπρές επιδόσεις της στην περιοχή του πνεύματος, αλλά και με τις εξελικτικές εκφάνσεις των δραστηριοτήτων της στους κύκλους της τέχνης.

Η έκθεση θα μείνει ανοιχτή μόνο σήμερα και ας μη χάσουν την ευκαιρία να την επισκεφθούν όσοι φιλότεχνοι δεν την είδαν.

Θερμότατα συγχαίρω τον άξιο λέσβιο ζωγράφο.

□

Μ

Ε ΤΟΝ

αξέχαστο Δημήτρη Κορνηνό δεν μπορώ να πω ότι στα σχολικά μας κυρίως χρόνια είχαμε ιδιαίτερες σχέσεις.

Εκείνος γεννημένος στον Πλακάδο το 1941, λίγο μεγαλύτερος από εμάς, φάνταζε στα μάτια μας σαν το μαθητή που μας δημιουργούσε εμπόδια στα πρώτα μας ερωτικά φτερουγίσματα. Το αθλητικό του παράστημα, το γυμνασμένο του κορμί και κυρίως το σπινθηροβόλο του χιούμορ ήταν ικανά να μας γκρεμίσουν τα συναισθηματικά μας σχέδια. Ήταν βλέπεις και κείνη η διαφορά που είχαμε εμείς οι «Αλγαρο-

χακτήρα είχε ο Δημητράκης ο Κορνηνός. Σε μια εποχή που εμείς δεν είχαμε το θάρρος να αντιμλήσουμε στους σοβαρούς μας καθηγητές, εκείνος τόλμησε και πάλεψε.

Από τότε, τα χρόνια πέρασαν. Σκορπιστήκαμε. Δημιουργήσαμε οικογένειες. Μεγαλώσαμε.

Τα καλοκαίρια ανταμώνουμε με τον Δημήτρη στην Ευρειακή, και τα λέγαμε λίγο. Μια χρονιά – έκπληξη για μένα – έτυχε να τον συναντήσω στο Μόλυβο ανάμεσα... στις αγιογραφίες του! Άρχισα να τον ρωτώ για την Τέχνη του και για τον τρόπο που ζωγράφιζε. Τον ξάφνιασε ευχάριστα η περιέργειά μου για την αγιογραφία. Όταν το βραδάκι ήλθε η ώρα να κλείσει τη “φιλότεχνη γωνιά” του, κάναμε βόλτες στην

πολύβουη Βαβέλ του Μολύβου, και μου μίλησε για τα σχέδια του και για την Τέχνη του.

Κάθε φορά που ανταμώνουμε χαιρόταν και έκανε σαν μικρό παιδί, όταν μας έδειχνε ένα από τα καινούργια του έργα.

Ο Δημήτρης, σου έδινε την εντύπωση του ανθρώπου που είναι παθιασμένος με αυτό που έκανε. Ώρες ατελείωτες μπορούσε να σου μιλά για το μεγάλο του έρωτα, την Αγιογραφία.

Το αξιοπερίεργο είναι, ότι ήταν... αυτοδίδακτος! Ήταν σπάνιο ταλέντο, και γι’ αυτό άλλωστε είχε καταξιωθεί στη συνείδηση όσων ασχολούνταν με αυτή την ιερή Τέχνη.

Ο Δημήτρης ο Κορνηνός κατάφερε ένα σπουδαίο επίτευγμα. Θάλεγα: όπως ο Μίκης Θεοδωράκης με τη μουσική του έφερε στα χείλη των απλών ανθρώπων τα δημιουργήματα των μεγάλων μας ποιητών, έτσι κι αυτός κατέβασε και έφερε τη βυζαντινή εικόνα από τα ειكونοστάσια και τις Εκκλησιές στα... σαλόνια και στους χώρους υποδοχής.

Δεν ξέρω, γιατί και πως ο Θεός τους ανθρώπους, που τους χαρίζει τόσο ξεχωριστό ταλέντο, τους παίρνει γρήγορα κοντά του. Ίσως γιατί οι *ταλαντούχες ψυχές* Τον αγαπάνε πιο αγγελικά!...

Είμαι πάντως σίγουρος, ότι και ‘κει ψηλά που βρίσκεται ο Δημήτρης, άλλο δεν κάνει παρά να αγιογραφεί αυθεντικά και τον Παράδεισο...

Στρατής ΑΘΑΝΑΣΗΣ

Ένας δάσκαλος, τον θυμάται.

πίτες», οι Παλαιοκρηπianoί με τους «Βερολινέζους», όπως αποκαλούσαμε τότε τους φίλους μας από τον Πλακάδο.

Στα μαθητικά μας χρόνια από πολύ νωρίς μας έδειξε το σπάνιο, πηγαίο και γνήσιο ταλέντο που έκρυβε μέσα του, αυτός ο ατίθασος συμμαθητής μας.

Ένα περιστατικό απ’ αυτή την αθώα εφηβική ηλικία που χάθηκε ανεπιστρεπτί με έκανε να τον θυμάμαι με τα πιο ζωηρά χρώματα της μνήμης.

Πρέπει να ήταν γύρω στα 1958. Ο Δημητράκης ήταν τότε στην πέμπτη ή έκτη Γυμνασίου.

Τότε, στο Γυμνάσιο Παπάδου είχαμε έναν πολύ καλό φιλόλογο καθηγητή, αλλά ιδιόρρυθμο, τον Ηλία τον Παπαδόπουλο. Καταγόταν από τη Δράμα, και εκτός από τις γνώσεις του *καμάρωνε* για τις σωματικές του δυνάμεις.

Δεν ξέρω ποιος είχε πρώτος την ιδέα, αλλά και οι δυο τους συμφώνησαν στο διάλειμμα να πραγματοποιήσουν αγώνα πάλης. Στην κεντρική αυλή του Σχολείου μας θα γινόταν η *αναμέτρηση*.

Ο καθηγητής έβγαλε το σακάκι του και άρχισε ο αγώνας. Εμείς παρακολουθήσαμε βουβοί και φοβισμένοι...

Ο Δημήτρης ήταν σκληρό καρύδι. Ο καθηγητής κινδύνευε να χάσει. Τότε επενέβη η καλή μας γυμνάστρια η Σωτηρία Κολοκοντέ. Τους χώρισε με τη διαβεβαίωση ότι ο αγώνας είχε λήξει... *ισόπαλος*.

Το περιστατικό αυτό επιβεβαίωνε το πόσο ατρόμητο

Μια θαυμάσια βραδιά είχαν την ευκαιρία να απολαύσουν όσοι είχαν την τύχη να βρεθούν στο Ομήρειο την Πέμπτη 25/02/10.

Ο Φιλοτεχνικός Όμιλος Χίου σε συνεργασία με τον Φιλοτεχνικό Όμιλο Μυτιλήνης, συνδιοργάνωσαν εκδήλωση μνήμης για τους Μίλτη και Ιωάννη Κουντουρά.

Οι οποίοι κατάγονταν από τον Σκόπελο Γέρας Μυτιλήνης, αλλά με τον έναν ή άλλο τρόπο έχουν άμεση σχέση με το νησί μας.

Ειδικά, ο Ιωάννης Κουντουράς που είχε επαγγελματική, κοινωνική και πολιτική δράση με τη Χίο, παντρεύτηκε Χιώτισσα, και ετάφη στη Χίο.

Ομιλητές ήταν ο Πρόεδρος του Φιλοτεχνικού Ομίλου Μυτιλήνης Περικλής Μαυρογιάννης και ο γνωστός μας γιατρός Ανδρέας Μιχαηλίδης.

Με σαφή και εμπειριστατωμένα λόγια, κατάφεραν να γνωστοποιήσουν στους λίγους, αλλά τυχερούς... «γνωστούς αγνώστους», παρευρισκομένους τη δράση των αδελφών Κουντουρά.

Αξίζουν συγχαρητήρια σε όλους όσοι συνέβαλαν στην επιτυχή διοργάνωση αυτής της εκδήλωσης.

Εφημερίδα Χίου
"Η Πρόοδος" 1-3-2010

Μίλτος και

Τ

Ο ΒΡΑΔΙΝΟ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ

25/2/2010 στην αίθουσα Συνεδρίων του ΟΜΗΡΕΙΟΥ Π.Κ.Δ. Χίου δύο εκλεκτοί διανοούμενοι ομιλητές, ο κ. **Περικλής Φ. Μαυρογιάννης**, Πρόεδρος του Φιλοτεχνικού Ομίλου Μυτιλήνης (ΦΟΜ) και ο κ. **Ανδρέας Μιχαηλίδης** ιατρός, Πρόεδρος της Ιατρικής Εταιρείας Χίου, Διδάκτωρ Ιστορίας της Ιατρικής, ζωντάνεψαν με τεκμηριωμένο λόγο και συναισθηματική ενέργεια πνεύματος και καρδιάς την ανθρώπινη διαδρομή, την επιστημονική προσφορά (ιατρική και παιδαγωγική) δύο χαρισματικών μορφών του Μεσοπολέμου. Των αδελφών **Μίλτου και Ιωάννου Κουντουρά**. Στο βιβλίο «Χρονικό του Φιλοτεχνικού -μία ενενηντάχρονη πνευματική πορεία» του κ. Γρηγόρη Σπανού, Φιλολόγου - ιστορικού αναφέρονται αρκετά ιστορικά στοιχεία, όπως και στα «Τετράδια Μνήμης» που εκδίδει ο Γιάννης Μακριδάκης. Αλλά και η Χιακή μνήμη στα ονόματα Κουντουρά μένει άσβηστη και σήμερα. Οι δύο Μυτιληνιοί αδελφοί πρόσφεραν έργο ιατρικό, παιδαγωγικό που το χαρακτήριζε η καινοτομία, η φιλανθρωπία, ο ανθρωπισμός, η ανιδιοτέλεια και η αληθινή Πρόοδος. Στο εκλεκτό ακροατήριο προλόγισε χαιρετίζοντας ο Πρόεδρος του ΦΟΧ κ. **Γιάννης Καραλής**, ακολούθησαν οι δύο εκλεκτοί ομιλητές, προβλήθησαν εικόνες από οικογενειακά άλμπουμ και χειρόγραφες επιστολές, παρουσιάστηκε η όλη πολιτικό - κοινωνική ατμόσφαιρα και η πνευματική σφυγμομέτρηση της εποχής, και εκ μέρους των οικογενειών ευχαρίστησαν ο κ. **Λίνος Κουντουράς**, γιος του Μ. Κ. και η Επιμελήτρια, επί 17 χρόνια, του πολύτιμου "Αρχείου" της οικογένειας των Κουντουράδων, εκπαιδευτικός κ. **Ευαγγελία Καπετάνου**.

Ιωάννης Κουντουράς

Γράφει ο Κώστας ΑΜΠΑΝΟΥΔΗΣ

Τα βιογραφικά, οι ομιλίες και η όλη "Βραδιά" μαγνητοφωνήθηκαν και μένουν στο αρχείο του ΦΟΧ.

Παραθέτουμε τον χαιρετισμό - πρόλογο του Προέδρου του ΦΟΧ κ. Γιάννη ΚΑΡΑΛΗ:

“ΑΠΟΨΕ Ο ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΧΙΟΥ έχει να παρουσιάσει μια εκδήλωση σε αδελφική συνδιοργάνωση με τον Φιλοτεχνικό Όμιλο Μυτιλήνης. Αυτό το γεγονός, γιατί να κρύψω, μας πλημμυρίζει με συναισθήματα έκδηλης ευφροσύνης. Γιατί είναι μια γέφυρα, ένας δίαυλος, ένα συνδυαστικό πολιτιστικό συμβάν ανάμεσα στα δύο νησιά. Η εκδήλωση αυτή θα επαναληφθεί προσεχώς και στη Μυτιλήνη.

Ο Φιλοτεχνικός Όμιλος Μυτιλήνης, είναι ένας Όμιλος που έχει γράψει και εκείνος τη δική του ιστορία με μια εκπληκτική παρουσία μέσα στον μυτιληνιακό πολιτιστικό περίγυρο. Ο Φιλοτεχνικός της Μυτιλήνης είναι ένας βασικός συνεχιστής μέσα στο παραδοσιακό σκάφος των Λεσβιακών Γραμμάτων, όπως εδώ ο Φιλοτεχνικός της Χίας Λογίας Παράδοσης.

Σήμερα θα ανασύρομε από το ταμείο της μνήμης δύο χαρισματικούς μυτιληνιούς. Τον παιδαγωγό Μίλτο Κουντουρά και τον αδελφό του ιατρό Ιωάννη Κουντουρά. Για τον **Παιδαγωγό Μίλτο Κουντουρά** θα μας μιλήσει ο Πρόεδρος του Φιλοτεχνικού Ομίλου Μυτιλήνης κ. Περικλής Φ. Μαυρογιάννης. Για όσους δεν γνωρίζουν τον κ. Μαυρογιάννη θα πρέπει να τον συστήσουμε ως έναν ανιδιοτελή ταπεινό εργάτη του πολιτισμού, στον οποίο η Μυτιλήνη οφείλει ένα μεγάλο μέρος από την πλούσια εκλεκτή συγκομιδή της σύγχρονης πολιτιστικής της παραγωγής.

Για τον **ιατρό Ιωάννη Κουντουρά**, θα αναφερθεί ένας άλλος έντιμος και δραστήριος κοινωνικός εργάτης, ο ιατρός και διδάκτωρ Ιστορίας της Ιατρικής κ. Ανδρέας Φ. Μιχαηλίδης.

Απόψε έχουμε την ξεχωριστή ευχαρίστηση να έχουμε ανάμεσά μας τον κ. Λίνο Κουντουρά, γιό του Μίλτο Κουντουρά, και τον Ιωάννη Βουλιουρή, εγγονό του Ιωάννου Κουντουρά. Μάλιστα, η Ρένα Κουντουρά - Βουλιουρή η μητέρα του κ. Βουλιουρή ήταν η νονά του Ανδρέα Παπανδρέου, κατά την τετραετή περίπου παραμονή στη Χίο του ζεύγους Γεωργίου Παπανδρέου και Σοφίας Μινέικο. Φροντίσαμε και στείλαμε για την αποψινή βραδιά πρόσκληση και στον Γεώργιο Ανδρέα Παπανδρέου. Προχθές, σε τηλεφώνημα από την Ιπποκράτους, από την Γραμματεία του Πρωθυπουργού, είχαμε την πληροφορία ότι ο Πρωθυπουργός έλαβε

γνώση της πρόσκλησης και όπως είναι φυσικόν, λόγω υποχρεώσεων δεν ήταν δυνατόν να βρίσκεται απόψε κοντά μας. Ομως, παρεκάλεσε να διαβιβάσω προς όλους τους χαιρετισμούς του.

Στη συνέχεια ο Πρόεδρος του Φιλοτεχνικού Ομίλου Μυτιλήνης κ. Περικλής Μαυρογιάννης θα μας μιλήσει για τον Μίλτο Κουντουρά με θέμα: **“Μίλτος Κουντουράς, ο Εικονοκλάστης Παιδαγωγός. 70 χρόνια μετά την αποδημία του (1940 - 2010)”**.

(Ακολουθεί η ομιλία του κ. Μαυρογιάννη)...

Θα παρακαλέσω τώρα τον κ. Ανδρέα Φ. Μιχαηλίδη να αναφερθεί στον Ιωάννη Κουντουρά με θέμα: **“Ιωάννης Κουντουράς, ένας μεγάλος ιατρός και σπουδαίος κοινωνικός παράγων του νησιού μας”**.

(Ακολουθεί η ομιλία του κ. Μιχαηλίδη)...

Ευχαριστούμε τον κ. Μαυρογιάννη και τον κ. Μιχαηλίδη που φρόντισαν και ανέσυραν από το παρελθόν δύο λαμπρές μορφές και με αδρές πινελιές μας παρουσίασαν τα πορτραίτα τους.

Οι Κουντουράδες ήλθαν απόψε παρέα μας και μας προσέφεραν εκτός από την φωτεινή ανθρώπινή τους πορεία, την θωπεία της νοσταλγίας μιας περασμένης εποχής. Αν ζούσαν σήμερα θα εξεπλήττοντο για τις ολέθριες συμπεριφορές μας σε όλο το φάσμα της φύσης και της ζωής. Και ασφαλώς θα ήσαν αναχώματα αντίστασης στην βορβορώδη επικούρεια εποχή μας. ”

Ο
ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ
Όμιλος Χίου
Ο
ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ
Όμιλος Μυτιλήνης
σας προσκαλούν
στην εκδήλωση μνήμης
Μίλτου και Ιωάννου ΚΟΥΝΤΟΥΡΑ.

Ομιλητές:

- Ο Περικλής Φ. Μαυρογιάννης
Πρόεδρος Φιλοτεχνικού Ομίλου Μυτιλήνης
με θέμα:
**“Μίλτος Κουντουράς, ο Εικονοκλάστης Παιδαγωγός.
70 χρόνια μετά την αποδημία του (1940 - 2010)”**.

- Ο Ανδρέας Φ. Μιχαηλίδης
Διδάκτωρ Ιστορίας της Ιατρικής
με θέμα:
**“Ιωάννης Κουντουράς, ένας μεγάλος ιατρός
και σπουδαίος κοινωνικός παράγων του νησιού μας”**.

ΟΜΗΡΕΙΟ Π.Κ.Δ.Χ. Αίθουσα Συνεδρίων
Πέμπτη 25 Φεβρουαρίου 2010, ώρα 7:00' μ.μ.

Τα Άγια Πάθη και "Η εις Άδου κάθοδος" Ανάσταση

Γράφει ο **Βασίλης ΠΛΑΤΑΝΟΣ**

Δημοσιογράφος - Συγγραφέας

“Οι ειλικρινείς στην τέχνη τους αγιογράφοι δουλεύουνε πάνω στην Παράδοση πιστά και με υπακοή, σ’ ό,τι παράλαβαν από τους παλιούς τεχνίτες. Προσθέτουνε μόνο κάτι από τον προσωπικό τους χαρακτήρα, το ύφος, το ρυθμό τους. Έτσι, ο τύπος κάθε περιστατικού από το Ευαγγέλιο ή τη Γραφή είναι πάντα καινούριος, αλλά και πάντα ο ίδιος, ο τύπος από την Παράδοση.”

"Αποκαθήλωσης"
Φορητή εικόνα του Δημήτρη Κομνηνού

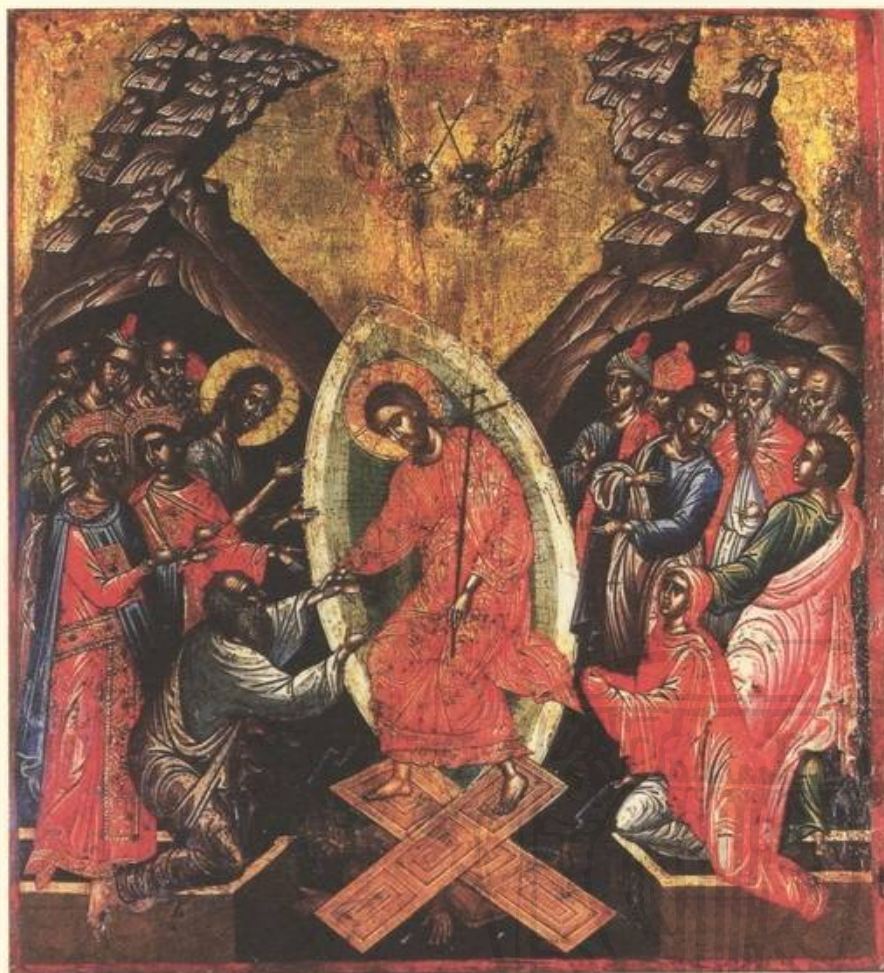
Τα Άγια Πάθη και η εις τον Άδην κάθοδος - Ανάσταση είναι τα σπουδαιότερα και βασικά θέματα στην εικονογραφία μας. Είτε αυτά ήταν ιστορημένα στους τοίχους, στις εκκλησιές, ή αποτελούσαν εμπνεύσεις, αφορμές, για να φιλοτεχνηθούν σε φορητές εικόνες. Ένα τροπάρι λέγει:

«Χριστός ημάς προσκαλείται. Συνέλθετε νυν προθύμως θείοι πατέρες και την θεάν της αυτού σαρκώσεως, αποστολικάς ανιστορήσατε, τα θαύματα και τα παθήματα, καθώς γράφει το θεϊόν ευαγγέλιον».

Και το «Πηδάλιον» (συλλογή κανόνων) της Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας, αναφέρει: «Επειδή η Αγία Ζ' Σύνοδος λέγει πως εκείνο όπου η Γραφή και το Ευαγγέλιον φανερώνει δια των ρημάτων, τούτο ο ζωγράφος παραστάνει δια των εικόνων, δια ταύτην την αφορμήν οι ζωγράφοι πρέπει να προσέχουν καλά και να ηξεύρουν πρώτον τι λέγει η Γραφή και το Ευαγγέλιον, και ούτω να ζωγραφίζουν κατά το Ευαγγέλιον και την Γραφήν τας εικόνας». Ο **Ιερομόναχος Διονύσιος** από τή Φουρνά Αγράφων Ευρυτανίας στο περίφημο βιβλίο του «Ερμηνεία της ζωγραφικής τέχνης» προσθέτει: «Το ιστορίζειν τας αγίας εικόνας παρελάβομεν ου μόνον από τους αγίους πατέρας, αλλά και από τους αγίους αποστόλους και από αυτών λέγω τον ίδιον Χριστόν τον Θεόν ημών».

Όπως είναι γνωστό, λειτουργικός και δογματικός είναι ο χαρακτήρας στην ορθόδοξη εικονογραφία. Σαν «αγιασμένη» τέχνη, η αγιογραφία βοηθά τους χριστιανούς στο να βλέπουνε το «μυστήριον του Θεού και Πατρός και του Χριστού, ενώ εισί πάντες οι θησαυροί της σοφίας και της γνώσεως απόκρυφοι. Γι' αυτό οι αγιογράφοι στην Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία, ζωγραφίζουνε τις λεγόμενες *υποθέσεις*», δηλαδή τις εικόνες που παρασταίνουνε περιστατικά από το Ευαγγέλιον και την Αγία Γραφή, την κάθε μια με τον τύπο της. Ξεχωριστά, τις υποθέσεις για τ' Άγια Πάθη τις ζωγραφίζουνε με μεγάλη κατανύξη. Ο τύπος κάθε υπόθεσης μπορεί ν' αλλάζει, από τον έναν αγιογράφο στον άλλο, από εποχή σ' εποχή, από τόπο σε τόπο, από σχολή σ' άλλη αγιογραφική σχολή, όμως το πρότυπο παραμένει το ίδιο. Οι ειλικρινείς στην τέχνη τους αγιογράφοι δουλεύουνε πάνω στην Παράδοση πιστά και με υπακοή σ' ό,τι παράλαβαν από τους παλιούς τεχνίτες. Προσθέτουνε μόνο κάτι από τον προσωπικό τους χαρακτήρα, το ύφος, το ρυθμό τους. Έτσι, ο τύπος κάθε περιστατικού από το Ευαγγέλιο ή τη Γραφή είναι πάντα καινούριος, αλλά και πάντα ο ίδιος, ο τύπος από την Παράδοση.

Η ορθόδοξη εικονογραφία δεν αντέγραψε τον εαυτό της ποτέ από τους μαστόρους της, όσοι τουλάχιστον την υπηρετήσανε πιστά. Οι εικονογράφοι στην Ορθόδοξη Εκκλησία ιστορούνε τους εικονογραφικούς τύπους ή τα «*αρχέτυπα*», όπως λέγονται διαφορετικά, και που είναι σταθεροί και αμετάλλαχτοι, σύμφωνα με την κατανύξη, καθώς την πίστη και την αξιωσύνη που έχει ο καθένας. Γι αυτό η τέχνη τους λογαριάζεται *λειτουργική και κατανυκτική*.

"Η εις Άδου κάθοδος". Εικόνα 17^{ος} αι. (Μουσείο Μπενάκη)

Σπουδαία πηγή για την αγιογραφική παράδοση και τους εικονογραφικούς τύπους στ' Άγια Πάθη είναι ο **Διονύσιος**. Ο αγιογράφος - είναι γνωστό το αγιογραφικό του έργο, στο κελλί του, στις Καρυές, στ' Αγιονόρος - αναφέρει στο βιβλίο του ότι «επαρακινήθηκα να πολυπλασιάσω το εμπιστευθέν μοι παρά Κυρίον τούτο μικρόν τάλαντον, τουτέστιν την ολίγην μοι ταύτην τέχνην οπού μετά πολλού κόπου και χρόνου έμαθον σπουδάζοντας παιδιόθεν και μιμούμενος κατά το δυνατόν μοι τον εκ Θεσσαλονίκης δίκην σελήνης λάμπαντα κυρ Μανουήλ τον Πανσέληνον από τε τας εικονισθείσας παρ' αυτού ιεράς εικόνας τε και περικαλλείς ναούς εν τω αγιωνύμω όρει του Άθω. Τούτου τοίνυν την τέχνην λέγω, οπού μετά πολλού κόπου παιδιόθεν έμαθον, ηβουλήθην με όλην μου την όρεξιν να την πολυπλασιάσω προς ωφέλειαν υμών των ομοτέχνων μου...».

Τ' Άγια Πάθη στο Χριστό ιστορίζονται σύμφωνα με περικοπές από το Ευαγγέλιο κι έχουμε τις εξής εικόνες: Η συμφωνία του Ιουδα - Ο ιερός νυπητήρ - Ο μυστικός δείπνος - Η προσευχή του Χριστού - Η προδοσία του Ιουδα - Ο Χριστός κρινόμενος από Άννα και Καϊάφα - Η τριττή άρνηση του Πέτρου - Ο Χριστός κρινόμενος από τον Πιλάτο - Η μεταμέλεια και αγχώνη Ιουδα - ο Χριστός κρινόμενος από τον Ηρώδη - η απόνιση και απόφαση του Πιλάτου - Η μαστίγωση - Ο εμπαιγμός - Ο Χριστός ελκόμενος επί σταυρού - Η στο σταυρό ανάβαση του Χριστού - Η σταύρωση - Ο Ιωσήφ αιτών το σώμα του Κυρίου - Η αποκαθήλωση - Ο επιτάφιος θρήνος - Ο ενταφιασμός του Χριστού - Η κουστωδία φυλάσσουσα τον τάφον - Η εις τον Άδην κάθοδος του Κυρίου.

Τα επίθετα ονόματα που γράφονται στις εικόνες για το Χριστό είναι: «Όταν ποιείς εσταυρωμένον. Ο Βασιλεύς της Δόξης - Όταν βαστάζει εις τους ώμους του τον σταυρόν. Ο Αμνός του Θεού, ο αίρων τας αμαρτίας του κόσμου - το Άγιον

Μανδήλιον». Ανάμεσα στα επιγράμματα, στις γιορτές, που ιστορίζονται στον τέμπλο, είναι: Η Βαϊοφόρος - Η Σταύρωση του Χριστού - Η Αποκαθήλωση - Ο Επιτάφιος Θρήνος - Η Ανάσταση του Χριστού. Κι ο Διονύσιος παρατηρεί: «Πρόσχες πάντοτε να βάνεις την Σταύρωσιν εις το μέσον των άνωθεν εορτών εις το τέμπλον, ει δε και είναι ο τέμπλος μεγάλος και θέλεις να βάλεις και άλλας εορτάς, γύρισε και ζήτηι εις τα θαύματα του Χριστού και εις τα πάθη...και ευρήσεις ό,τι θέλεις».

Ο Διονύσιος δίνει λεπτομέρειες πως ιστορίζεται κάθε εικονογραφικός τύπος από τα Άγια Πάθη και την Ανάσταση, σύμφωνα με το Ευαγγέλιο, και παρατηρεί:

Η εις τον Άδην κάθοδος -
Ανάσταση (ορθόδοξα)

«Ο Άδης ως σπήλαιον σκοτεινόν υποκάτωθεν βουνού, και άγγελοι λαμπροφορούντες δένουσι με άλυσες τον Βεελζεβούλ (τον άρχοντα του σκότους) και τους δαίμονας, άλλους δέρνοντας, άλλους κυνηγώντας με κοντάρια και μερικοί άνθρωποι γυμνοί δεμένοι με άλυσες και βλέποντες άνω· και κλειδωνιές πολλές κατατσακισμένες και αι πύλαι του Άδου ξεριζωμέναι και ο Χριστός πατών επ' αυτάς και βαστών με την δεξιάν τον Αδάμ, με την αριστεράν την Εύαν· και εκ των δεξιών του ο Πρόδρομος ιστάμενος και δεικνύων τον Χριστόν· και ο Δαβίδ πλησίον Αυτού, και άλλοι δίκαιοι βασιλείς με στέφανα και κορώνας· αριστερά δε ο Ιωνάς και Ησαΐας και Ιερεμίας οι προφήται και ο δίκαιος Άβελ και άλλοι πολλοί, όλοι με στέφανα, και κύκλω Του φως άπειρον και άγγελοι πολλοί. Η εις τον Άδην κάθοδος του Κυρίου ιστορίζεται σε τουρλαία, σ' εκκλησιά με σταυροθόλι και σε κυλιστή, βαγενοκαμάρα. Επίσης στον τέμπλο».

Η εις Άδου κάθοδος - Ανάσταση στη **Λέσβο** ιστορίζεται σε τοιχογραφίες στο **Δαμάντρι**, στη **Μονή Περιβολής** και στα **Παπιανά**.

Οδυσσέας Ελύτης ο Μυστικός

Συνέχεια από τη σελ. 7

βολισμός των χρησικών φθόγγων του ήταν για μένα, πριν απ' όλα, μια αναζήτηση μέσα μου. Αναζητώντας το δικό του όραμα, αναζητούσα πρώτα το δικό μου.

Αυτή είναι η ευλογία μιας μεγάλης ποίησης, η προσφορά της, να μας βοηθά να βρούμε το δικό μας όραμα και τη δική μας διαίσθηση για τον κόσμο.

Γιατί εκείνο που ζητάμε σ' ένα έργο είναι να βρούμε μέσα απ' αυτό τη δική μας θέση, τη δική μας διαίσθηση, την υπαρξιακή, τη μεταφυσική, την ανθρώπινη - πριν ή παράλληλα με την αισθητική.

Οι Μυστικοί μάς λένε ότι, μέσα στα κύτταρά μας κουβαλάμε από προϋπάρξεις μας κάποιες παράξενες ε γ γ ρ α φ έ ς . Σ' αυτές είναι εγχαραγμένη όλη η γνώση και η σοφία. Όλα τα θαύματα και τα μυστήρια του κόσμου. Κι ακόμα, πως απ' αυτές τις προφητικές «εγγραφές» αναδύονται οι α ν α γ γ ε λ ί ε ς - όχι μόνο για τον κόσμο του δικού μας καιρού - αφού είμαστε μέρη του σύμπαντος.

Οι βιολόγοι μας λένε πως μέσα στα κύτταρά μας υπάρχει μια ν ό η σ η αυτο-ύπαρκτη. Μια νοητική λειτουργία. Ένας εγκέφαλος πυρήνας νοητικός.

Και είπαν ακόμα πως η φθορά είναι μια συνέπεια της λειτουργικότητας αυτής της παράξενης νόησης.

Ο Πλάτωνας μας είπε πως την ι δ έ α του κάλλους η ψυχή την έχει μέσα της «φ ύ σ ε ι », γιατί προτού γεννηθεί γνώρισε τις αθάνατες ιδέες. Και είπε ακόμα πως η γ ν ώ σ η του κόσμου δεν είναι παρά μια αναδύομενη α ν ά μ ν η σ η .

Ο Οδυσσέας Ελύτης λέει στο *Άξιον Εστί*, όταν η Μνήμη ήρθε κι έσκυψε πάνω από το λίκνο του:

*Εντολή σου, είπε, αυτός ο κόσμος
Και γραμμένος μες στα σπλάχνα σου είναι
Διάβασε και προσπάθησε*

Στην περιοχή του Μυστηρίου, οι πιο παράλογες συ-

σχετίσεις δημιουργούν τη διαλεκτική μιας γνώσης, που με τίποτα δεν μπορεί να την αμφισβητήσει η πραγματικότητα της ζωής μας.

Κι αφού η ποίηση του Ελύτη λειτούργησε στην περιοχή του Μυστηρίου, δεν μπορεί κανείς να την αποσυμβολίσει παρά μόνον με τη βοήθεια του ίδιου του μυστηρίου που η διαίσθηση αποκαλύπτει.

Κι όταν μας λέει:

*Ό,τι να δεις - καλώς το βλέπεις
Αρκεί να'ναι αναγγελία*

μου δίνει όλη τη βεβαιότητα πως η αναγγελία αυτή είναι χρησική. Πως έρχεται κατευθείαν από τις α ν α γ γ ε λ ί ε ς που είναι εγχαραγμένες στα βάθη της ύπαρξής μας (από τη σ υ ν - ε ι δ η σ η του Είναι).

Εκεί, στην περιοχή του Μυστηρίου, αναζητήσα τις αλήθειες του ποιητή. Γιατί πιστεύω πως στην ποίησή του λειτούργησε σαν ένας νέος Μύστης. Κι ακόμα γιατί πιστεύω πως ο κάθε άνθρωπος κουβαλά μέσα του τις ίδιες μυστικές αλήθειες, την ίδια δυνατότητα αποκάλυψης.

Η βαθιά αγωνία του Ποιητή, η υπαρξιακή και ανθρώπινη, ήταν να οραματιστεί το Άδηλο και το Ασύλληπτο, το άφθαρτο, που κλείνουν οι επάλληλοι κύκλοι ενός σύμπαντος που καταυγάζει στον κόσμο μας μικρές αστραπές της αλήθειας του. Αυτή τη μικρή αστραπή αναζήτησε, τη λάμψη

*Εγώ που αδάκρυτος υπέμεινα την ορφάνια της λάμψης
ω καιροί, δε συγχωρώ*

λέει σ' ένα στίχο του. Κι αλλού:

*Για μία λαμπερή στιγμή κυριολεκτικά πουλήθηκα.
Και μ' αυτή την οπτική, η ελληνικότητα του Ελύτη
δεν είναι μόνον οι ελληνικές ακρογιαλιές και το Αιγαίο.*

Συνέχεια στη σελ. 15

Ο συγγραφέας
Τάκης Χατζηαναγνώστου,
ο Υπουργός
Νίκος Σηφουνάκης
(τότε Υφυπουργός Πολιτισμού),
ο Καθηγητής - Director of Culture
Ingemar Rhedin
και ο Πρόεδρος του ΦΟΜ
Περικλής Μαυρογιάννης.

(Μυτ. 6.4.1996 - Θέατρο ΦΟΜ)

Για τον Ελύτη, καθετί ελληνικό έχει την απόσταση των τριών χιλιάδων χρόνων. Και η Ελλάδα της ποίησής του δεν είναι επίπεδη. Είναι το βάθος και η αρχή της ελληνικής σκέψης. Η αρχή της ελληνικής φιλοσοφίας ενάντια στον μηδενισμό της δυτικής διανόησης.

Οι δύο τελευταίες ποιητικές του συλλογές (πριν από την τελειώς τελευταία) «Το ημερολόγιο ενός αθέατου Απριλίου» και τα «Ελεγεία της Οξώπετρας» είναι η πιο συγκλονιστική στιγμή της ποίησής του.

Είναι η ύστατη τραγική κραυγή καθώς, απεκδυόμενος την εγκοσμιότητά του, αντιμετωπίζει το αναπότρεπτο κοσμικό «τέλος».

Έχοντας η ίδια βιώσει τόσο απόλυτα την πορεία της ποίησής του, την αναζήτηση της υπερβατικής αλήθειας, την αγωνία του αγνώστου, βρήκα σε τούτη την τελευταία του ποίηση αίμα τα σημάδια της αγωνίας του.

«Κείθε περνάω και πάω - που ξέρεις - για μια κοιλιά γλυκύτερη από την πατρίδα», λέει.

Ποιός ξέρει: Μπορεί εκείνη η άλλη διάσταση, ο άλλος Καιρός, να είναι μια πατρίδα γλυκύτερη από την υλικότητα του κόσμου. Γλυκύτερη από την ποιότητα και την πυκνότητα της δικής μας υπόστασης.

Βρήκα πως ο κάθε στίχος είναι και μια τραγική αναφορά που παλιρροεί στις υπαρξιακές πηγές της πρώτης του ποίησης. Μια πορεία νόησης, ενόρασης, διεξόδου, λάμψης, που πυρπολήθηκε στο μάκρος της ζωής του.

Απεκδυόμενος την υλικότητα του κόσμου, έφτασε στην εσωτερική λάμψη. Έφτασε στον απόλυτο πόνο. Γιατί, η νεότητα, οι αναμνήσεις, ο έρωτας, είναι ταυτόσημα με την κοσμική «υλικότητα», που αποχωρίζεται.

Εκείνος οραματίστηκε το «βαθύ πέρασμα». Και έχοντας ζήσει μια ολόκληρη ζωή μ' αυτή την «αγνωστή» ψυχή του - όπως την αποκαλεί - την πηγή των χρησμών του, μ' αυτή τη θεϊκή λάμψη, που μέσα της πόνεσε αναζητώντας μιαν άλλη αλήθεια, δεν θέλει να την αποχωριστεί. Θέλει να περάσει μ α ζ ι στον Άλλον Καιρό. Στον άλλον κύκλο της ύπαρξης.

*Σ' άλλη γη, σ' άλλο αστέρι, μ' ακούς
Δεν υπάρχει το χώμα, δεν υπάρχει ο αέρας
Που αγγίξαμε, ο ίδιος, μ' ακούς.*

λέει.

Σ' άλλη γη, σ' άλλο αστέρι, εκεί όπου θα μεταναστεύσει, η ψυχή, σαν το λαβωμένο πουλί, το δαρμένο από ανέμους αγνώστους, κλείνοντας την πονεμένη άβυσσο της γέννησής της και της εγκόσμιας περιπλάνησης, εκεί δεν θα υπάρχει σίγουρα το ίδιο χώμα και ο ίδιος αέρας, η πυκνότητα και η ποιότητα του δικού μας καιρού.

Πιστεύω πως είναι από τους ωραιότερους στίχους, από τα ωραιότερα μεταφυσικά οράματα, που διεγείρουν και πονούν όλα τα κύτταρα της ψυχής, καθώς την ανασύρουν από τα σκοτεινά βάθη να οραματιστεί την αλήθεια της. Να αντικρίσει το «βαθύ πέρασμα» της με-

ταλλαγής της σε φως. Της απαλλαγής της από το κοσμικό ένδυμα, που τη βύθισε στο σκότος της ύλης.

Κι ύστερα, στα «Ελεγεία της Οξώπετρας» η ποίησή του βαθαίνει ακόμα πιο πολύ μέσα στο θάνατο, λέξεις και εικόνες τραχιές σαν φαγωμένες από την αρμύρα της θάλασσας. *«Άγρια θάλασσα χτυπιέται πάνω μου»,* λέει. Κι αλλού *«Θάλασσα πεινασμένη που ορμάει να φάει μαράζι».*

Ολόκληρη η ποίηση των Ελεγείων είναι η ζωή μας η βυθισμένη μέσα στο Άγνωστο, - σαν το θαλασσοβραχο της Αστυπάλειας, την Οξώπετρα που είναι βυθισμένη μέσα στο νερό. - Η ζωή μας είναι βυθισμένη σ' ένα Άγνωστο που το είπαν Ύπνο ή Θάνατο, το είπαν Όνειρο άλλης ζωής, κι' ακόμα, το είπαν άβυσσος και ουρανική Μνήμη.

Πιστεύω πως η ποίηση των Ελεγείων απαντά στο Φωτόδεντρο. Τόση συνέπεια έχει ο λόγος, που δεν γίνεται να μη βρεις αναφορές.

Στο Φωτόδεντρο είχε εισχωρήσει με τη δύναμη της ποιητικής του ενόρασης στον υπερβατικό κόσμο, και τον περιέγραψε. Ήταν γεμάτος λάμψεις και νερά μιλητικά του Παραδείσου. Εδώ, στα Ελεγεία, έχει και πάλι εισχωρήσει στην ίδια περιοχή του Αγνώστου, όπως την ονομάζει θάνατο. Ένας θάνατος - θάλασσα που τον περιβάλλει εξουσιαστικά και κατατρώνει τη βυθισμένη Οξώπετρα.

Είναι σαφής η εικόνα της Οξώπετρας, ομοίωση του Ποιητή, που θα αναδυθεί από τα σκοτεινά βάθη της κι ο εαυτός του ο άγνωστος θα του αποκαλυφθεί.

*Όσοπου κάποτε, ο βυθός μ' όλο του το πλαγκτόν
κατάφωτο*

Θ' αναστραφεί πάνω από το κεφάλι μου

λέει. Και βιώνοντας το πυρπολημένο τοπίο της ποίησής του ή τον πυρπολημένο από τα χρόνια εαυτό του, λέει ακόμα, καθώς οραματίζεται πια το θάνατό του:

*Μονομιάς ανάβουν τα κεριά σ' όλα τα μανουάλια
Υστερα όλοι ακολουθούν. Πατημασιές επάνω στα
βρεμένα φύλλα*

Επειδή και οι άνθρωποι αγαπούν τους τάφους.

Έτσι οραματίστηκε το θάνατό του:

*Στέκω με το δεξί μου χέρι στην καρδιά
Πίσω μου δύο ή τρία κηροπήγια.*

Όμως για όλους εμάς, ο Οδυσσεύς Ελύτης ποτέ δεν πέθανε. Υψώθηκε μόνο πάνω από τα γήινα. Υψώθηκε μέσα στις ψυχές μας και καταλάμπει το στερέωμα με τη θεϊκή ποίησή του.

Η Ελλάδα είναι η Χώρα που γεννάει τους μεγάλους ποιητές. Και είναι η Χώρα που ξαναγεννιέται αιώνια μέσα από το λόγο τους.

Γι' αυτό και δεν φοβάται ποτέ κανένα θάνατο.

Μαρία ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ

ΣΩΤΗΡΧΟΣ

40 Χρόνια Παράδοση
στο Καλό Έπιπλο...
...που συνεχίζεται

*Η μαγική λάμψη...
...στο χειροποίητο έπιπλο!*

ΕΚΘΕΣΗ & ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ:
5ο ΧΛΜ. ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ - ΚΑΛΛΟΝΗΣ • 22510 40607